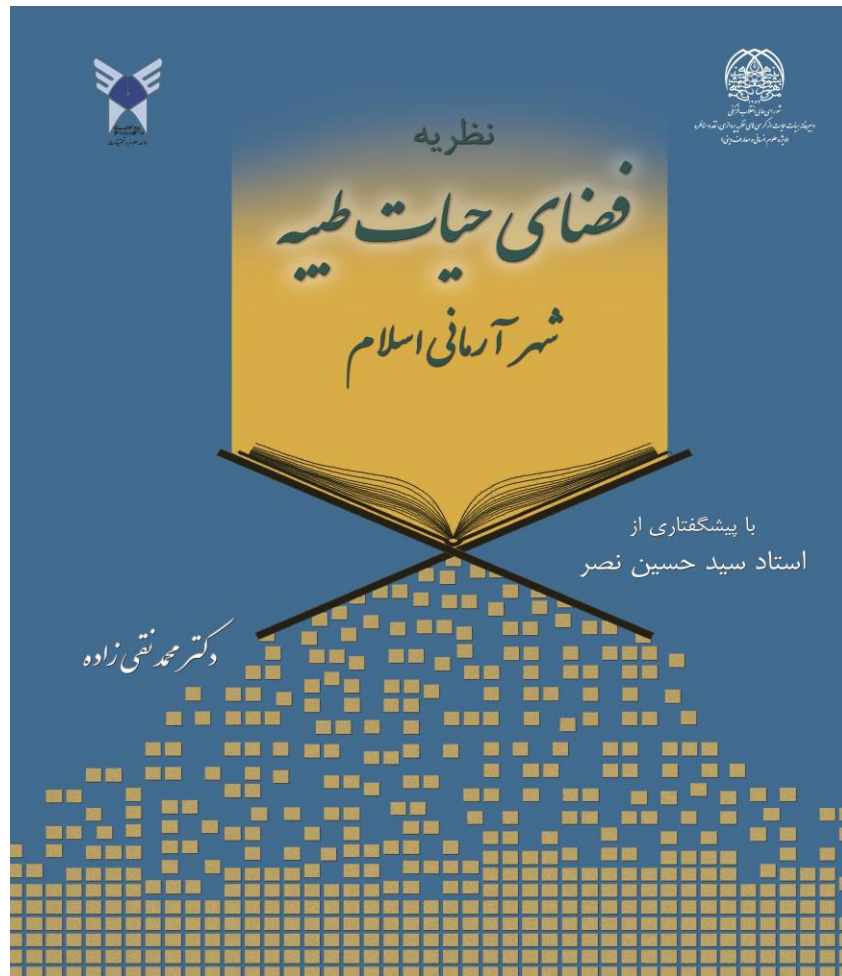

همکاران، اساتید و دوستان ارجمند، و هر کسی که این مکتوب به او می‌رسد
با اهداء سلام و تحیات

آنچه در پی می‌آید، معرفی اجمالی کتابی است که بر اساس و در شرح و توضیح "نظریه فضای حیات طیبه:
شهر آرمانی اسلام" نگاشته شده است. نکته قابل تأمل در این معرفی، ارائه پیش‌گفتار کتاب به قلم استاد ارجمند
و بزرگوار جناب آقای دکتر سیدحسین نصر می‌باشد. این پیش‌گفتار حاوی نکات بسیار ارزشمند و عالمانه‌ای است
که در جای خود متنی مستدل و مفید، و به ویژه برای جوانان، هویت‌آور و تذکردهنده و اعتمادآفرین است؛ و در
رشد خودباوری و اعتماد به داشته‌های خویش در ذهن آنان نقشی در خور ایفا می‌نماید.
لذاست که بر آن شدم تا این پیش‌گفتار را جهت استفاده همگان تقدیم ارباب معرفت ضمیمه نمایم.

عنوان کتاب: نظریه فضای حیات طیبه: شهر آرمانی اسلام

ناشر: واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ۱۳۹۵ (۳۷۶ صفحه)

کتاب حاضر شرح نظریه‌ای است که در «هیأت حمایت از کرسی‌های نظریه‌پردازی» مطرح؛ و در اجلاسیه نهایی‌اش به عنوان «نظریه» با رتبه عالی مورد تأیید هیئت داوران قرار گرفته است. آنچه که در این اثر فراهم آمده، شامل یک مقدمه و دو بخش و پیش‌گفتاری به قلم استاد سیدحسین نصر است.

۱. در مقدمه که عنوان «آشنایی‌های مقدماتی» را دارد، برای آشنایی اجمالی با نظریه به برخی از موضوعات مرتبط اشاره شده است.
۲. در بخش اول که شامل چهار فصل است و عنوان «مقدمات، کلیات و ضروریات» را دارد، موضوعات عمومی که آشنایی با آنها ضرورت ورود در موضوعات مرتبط با نظریه است به شرح زیر مورد مطالعه و امعان نظر قرار گرفته‌اند:
  - در فصل اول، «مقدمات»، «چکیده»، «یادداشت‌ها»، «تذکرات مهم»، «در باره صاحب نظریه» و «فرآیند تکوین نظریه» عناوین اصلی‌اند.
  - «نکاتی در باره انسان و جایگاه او در جهان» عنوان فصل دوم است؛ که در آن موضوعات مربوط به انسان مورد بررسی قرار گرفته‌اند.
  - برخی موضوعات مرتبط با «شهر» در فصل سوم با عنوان «اهمیت شهر در گفتمان اسلامی» مورد مطالعه قرار گرفته‌اند.
  - فصل چهارم: «نکاتی در باب شهر آرمانی و نظریه حاضر»، به صورت دقیق‌تر با موضوعات مختلف مرتبط با شهر آرمانی می‌پردازد.
۳. بخش دوم که عنوان «ساختار نظریه» را دارد، شامل هشت فصل می‌باشد؛ که عناوین فصول آن در حقیقت کلیدواژه‌های نظریه هستند و تجمیع آنها نظریه را شکل داده است. عناوین فصول این بخش عبارتند از:
  - فصل پنجم با عنوان «فضای حیات طیبه: نام شهر آرمانی اسلام»، به ریشه و استدلال‌های مربوط به این نام‌گذاری می‌پردازد.
  - فصل ششم با عنوان «الگوی شهر آرمانی اسلام»، با تبیین ویژگی‌های الگو، الگوی قرآنی «شهر آرمانی اسلام» را معرفی می‌کند.
  - فصل هفتم کتاب با عنوان «مبانی شهر آرمانی اسلام»، به معرفی و توضیح مبانی این شهر آرمانی می‌پردازد.
  - پس از تبیین مبانی، فصل هشتم با عنوان «ارکان شهر آرمانی اسلام»، به استدلال در معرفی ارکان شهر آرمانی اسلام می‌پردازد.
  - شناسایی «صفات شهر آرمانی اسلام» مقصود فصل نهم است، که با استناد به دو گروه «صفات فعل الهی» و «صفات فعل انسان»، «صفات شهر آرمانی اسلام» را فهرست می‌نماید.
  - در فصل دهم و با تجمیع موضوعات مطرح در فصول چهارگانه قبل، عناوینی فهرست می‌شوند که هم «اصول شهر آرمانی اسلام» هستند و هم این که می‌توانند به عنوان اصول و راهبردهایی برای خلق «شهر اسلامی» مورد استفاده و استناد قرار گیرند.
  - فصل یازدهم با عنوان «مراتب تجلی شهر آرمانی اسلام» به توضیح انواع و مراتب تجلی «شهر آرمانی اسلام» می‌پردازد.
  - و بالاخره در فصل دوازدهم با عنوان «در خاتمه» جمع‌بندی موضوعات و توضیح نهایی نظریه ارائه شده است.

بیت‌نقار

به نام نگارنده دفتر هستی

بیدار نظر براتی است که احمد مقدمه لهر به نام هنرمند معمار اسلامی معجز ندارد و آنچه درجه دارد هنرمند معمار در
 جهان اسلام است. این گروه که شامل بیدار از مذهب هنرمند معمار و شرق ناسان غربی و انون تعداد از خود مسلمان می‌شود
 منظره ای مبصر و عمیق و عجلت و عطش و عطش است و می‌اندیشد و می‌اندیشد. این گروه نمی‌پرسند چگونه این معمار مسخر از ذهن
 ترک اول تاریخ اسلام پیدا آمد که گروهی از فن آوری معمارستانی و بزرگسالی بهره برده بود، صورتی در بر آن دیده بود که
 آشکارا اسلامیت. همین پرده را می‌توان در ظهور هنرمند معمار جهانی در ایط با هنر هندو و هنر مسیحی در ایط با هنر
 یونانی در وی مشاهده کرد. در صلبه درون ادیان الهی از یک حقیقت معنوی سخن می‌گویم، هر دو که این حقیقت در عالم
 بدون بر آن گذاشته شده است در ادیان گونه گون طبق منبع هر دین متباین است. هر دین آسمانی با توجه به اصل آن
 نه فقط شرایط و قوانین نازل می‌کند که هر دو آن دین باید به این دستورات عمل کنند، بلکه به علاوه منشاء اصول است
 که ناظر بر نحوه سخن و ایجاب محطی است که آن هر دو آن دین می‌کنند.

اسلام از این اصل کلی مستثنی نیست. در معمار اسلامی اسلامیت فائو و نه اتفاقاً و از آن کریم و ربوبت محمد سرشعیه
 می‌گیرد اگر گفته شود که در مورد شرح آیاتی درجه دارد که به اعمال شرعی اثرات دارد و بسیار از احادیث نیز با این موضوع
 سرکار دارد ولی در این دو گن اصلی اسلام اصول هنرمند معمار مطرح شده است، در اینجا باید گفت که هنرمند معمار است و اصل
 در ساخت درونی وحی است. احکام شرعی و اجتماعی شرایط ظهور هنرمند معمار را در جامعه تعیین کرد ولی منشاء خلقت آن نبود. نیز
 وحی الهی منبأ اصول اخلاقی اسلامیت که در عمل معمار اسلامی بیدار هم است ولی شمولیت پر آید آن مسجد بخونه و اماقن
 و قیوان و سایر مساجد درون اول تاریخ اسلام نیست. باید اصول این معمار را در جهان نبی و رحمت درونی وحی الهی جستجو کرد
 باید مفهوم فضا و کاربرد مواد گوناگون و استفاده از نور و عوامل سینما در معمار اسلامی را در حکمتی که از وحی سرشعیه می‌گیرد جستجو کرد
 معمار اسلامی در اصل متنی بر ایجاب فضائیت مناسب با ظهور کلام الهی و حضور سر در آن فضا. در هر دین سنتی الهی حد است
 کلام الله هم منشاء شر را در بر می‌گرفت و معماران الهی فضا را می‌آوردند که در سنتی این حضور را داشته باشد و امکان
 دیگر حضور قدالت کلام حق تعالی را بر ساکنان آن فضاها دهد و یا الله در این امر اساسی یار کند.

گفته شده است که اسلام رویارویی حق است کما هو وان کما هو و نماز نیز گوید این حقیقت است معماری اصل
 اسلامی نیز نتیجه مقابله صفات فعل الهی و صفات فعل انسانی است منتهی صفات انسانی که از نظرت اصل انان
 بر خیزد و استحقاق بود در روئی با صفات الهی داشته باشد. معماری سنتی اسلامی می‌سازد ولی هدیه با آگاهی که صانع اصلی
 خداست و آنچه معماری سازد باید این حقیقت را به نگرش می‌کند. که نم‌شود وقتی از بازار اصفهان وارد مسجد جامع می‌شود نمی‌تواند
 یاد خدا نکند در صلبه وحی الهی ایجاب داشته باشد ولی است هنگام راه رفتن در ایط با هنر هندو و هنر مسیحی امری عاقل زندگی
 باشد و آن فضا او را به دیگر دعوت کند.

معمار سنتی اسلامی دو اصل هنر و اخلاق است با هم در بر دارد. جنبه هنر این معمار واقع است و اجتناب به توضیح
 ندارد ولی بر بعضی جنبه اخلاقی و معنوی آن چنان روشن نیست. اولاً باید به خاطر داشت که در تمدن اسلامی در تمام علوم و فنون

تعلیم، ترتیب، توأم بود و حتی می توان گفت هنگامیکه جنبه تربیت و توجه به اخلاق و بعضی حوزه‌ها علیه تضعیف شده بود در فتوحات و فتوحات سنتی مخصوصاً معماران بایر جایگاه و سخت به آن توجه می شد. جوانی که بهر آموزش معماران نزد استادان سلیقه‌زینت‌گرا می شد از لحاظ استعداد در فن معماران بایر از لحاظ صفات اخلاقی و معنوی نیز امتحان می شد و اگر از این دو جهت واجد شرایط بود پذیرفته می شد. استاذ که نه فقط معلم شاگرد در فن معمار بود، بلکه مربی اخلاقی و معنوی او نیز بود. در این شرایط بود که به تدریج نه فقط فنون ظاهر بایر در فنون اخلاقی و معنوی نیز مربوط به معماران و جنبه‌های انسانی به او آموخته می شد. اتفاقی نیست که تا به امروز معماران سنتی صدق اند و از سجاایا اخلاقی برخوردارند. از این لحاظ انتقال هنر معماران مانند تصوف بود که جنبه نظر را در دو عالم عملی و حتی در لایزال از مولود اصناف معماران مانند دارنده هنر اسلامی را بایر تربیتی با طرق تصوف و تارک عرفانی داشت.

لذا اگر بخواهیم جلوه‌های توأم معماران اسلامی را احیا کرد، در اینج باید بگویم تربیت شاگردان محدود به آموزش جنبه‌های فنی و حتی جنبه‌های اسلامی که پایه معمار سنتی است محدود نمی گشت، بلکه باید شاگرد تربیت اخلاقی و معنوی شد که در ساختمان درازنگاره معماران که از آنجا نشأت گرفته است به این امر توجه می گشت. از این لحاظ باید گفت که فرق بین آثار فارغ التحصیلان دانشگاه‌ها و معماران سنتی حاضر است. این معماران سنتی انبساط از زندگی معماران بیخ می برد در حالیکه شاگرد سنتی ما تا آنجا که باقی مانده است مانند جمله‌های در اصطلاح و نیرنگ‌های انبساط از زندگی معماران عوامی معتقد است که یکی از مهمترین آنها از جنبه تربیت اخلاقی و معنوی شاگردان معمار در دراز مدت معتقد تا باثباته است.

در عصر محمد تقی زاده که از برجسته ترین استادان معمار سنتی این عصر هستند همیشه به این امر توجه می کرد و به آن توجه خاص داشته اند و کتابی که در مقابل خواننده این سطره قرار گرفته است هدف از نظر سنتی اسلامی درباره فضا معماران، رابطه این فضا با طبیعت، و تقویت این معماران با اهداف عالی اسلامی است. در زمانی که باستانی رمز افول میراث بایر پر اوج معماران اسلامی در آنرا تکامل اسلامی می جمله ایران عزیز خندان که طی قرون هزاره یکی از مهمترین مراکز معماران اسلامی بود، از جنبه می رود و جنبه دیگری خفته می گشت نسبت به سنت معماران حضان بایر است، کوشش در دفتر تقی زاده در تالیف این کتاب از آن جهت حاضر بر جزو دار است. این کتاب طی سالها شاگردان متعدد تربیت کرده، در احیای معماران اصیل حنفی دست داشته، و مطالب فراوانی در این زمینه عرضه داشته اند. به این کتاب بهر کوشش این کتاب ترویج می گویم و لذتگام خداوند متعالی خجسته که در این باب اسلامی است و جان قربانند سالیان دراز به احیای معمار سنتی و تربیت شاگرد در این زمینه، و کوشش در این راه که همه آنها یک نوع عبادت است ادامه دهند.

سید علی نصر

شهریور ماه ۱۳۹۵
واستقلال